

แนวทางการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา
ของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่
การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
Management Guidelines for the Student Support System based on
The Tri-Sikkha Principles of Ban Wang Phak Waen School
under Surat Thani Primary Educational
Service Area Office 2

¹อดิพงษ์ ยกย่อง, ²พระครูเขมธรรมโฆสิต, ³บุญเลิศ วีระพรกานต์

¹Adipong Yokyong, ²Phrakhrukemthammakosit, ³Boonlert Weeraponkan

¹⁻³สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
วิทยาเขตนครศรีธรรมราช

¹⁻³Department of Buddhist Educational Administration, Faculty of Education,
Mahachulalongkornrajavidyalaya University,
Nakhon Si Thammarat Campus

¹Corresponding author, e-mail: Mew310535@gmail.com

Received: April 19, 2026; Revised: May 13, 2026; Accepted: May 17, 2026

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) ศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น 2) ศึกษาแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา และ 3) ประเมินแนวทางการบริหารงานดังกล่าว ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมวิธี เก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์เชิงลึกผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญจำนวน 5 รูป/คน และประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลด้วยการวิเคราะห์แบบอุปนัยและการวิเคราะห์เชิงเนื้อหา

ผลการวิจัยพบว่า 1) สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น แม้ดำเนินงานครบทั้ง 5 ด้านตามกรอบที่กำหนด แต่ยังประสบปัญหาความไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง โดยเฉพาะการจัดเก็บข้อมูลที่ยังใช้เอกสารและขาดการเชื่อมโยงเทคโนโลยี ส่งผลให้การวิเคราะห์และติดตามนักเรียนมีข้อจำกัด อีกทั้งภาระงานครูและการประสานงานที่ยังไม่เป็นระบบ ทำให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียนยังไม่ตอบสนองความต้องการรายบุคคลได้เต็มศักยภาพ แนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา พบว่า โรงเรียนดำเนินงานตาม 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรองนักเรียน การส่งเสริมนักเรียน การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ โดยบูรณาการหลักไตรสิกขาในการดำเนินงานอย่างมีประสิทธิภาพ ใช้หลักปัญญาศึกษาในการวางแผน กำหนดเป้าหมายและเครื่องมือเก็บข้อมูล ใช้หลักศีลสิกขาและสมาธิศึกษาในการดำเนินงานอย่างมีจริยธรรม รอบคอบ และใช้หลักปัญญาศึกษาในการตรวจสอบ

เปรียบเทียบ และประเมินผล รวมทั้งบูรณาการหลักไตรสิกขาในการปรับปรุงแผนช่วยเหลือนักเรียนรายบุคคล ผลการประเมินแนวทางโดยผู้ทรงคุณวุฒิ พบว่า มีความเหมาะสม ความเป็นประโยชน์ และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด โดยด้านความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยสูงสุด ($\bar{x} = 4.84$) รองลงมา คือ ด้านความเป็นประโยชน์ ($\bar{x} = 4.74$) และด้านความเป็นไปได้ ($\bar{x} = 4.57$) แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวมีความชัดเจน เป็นระบบ และสามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา

คำสำคัญ: แนวทางการบริหารงาน; ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน; หลักไตรสิกขา

Abstract

This research article aims to Study: 1) investigate the conditions of student support system administration based on the Tri-Sikkha principles at Ban Wang Phak Waen School; 2) develop guidelines for administering the student support system based on the Tri-Sikkha principles; and 3) evaluate the proposed guidelines. The study employed a mixed-methods research design. Data were collected through in-depth interviews with 15 stakeholders and 5 key informants, while the proposed guidelines were evaluated by 15 experts. The data were analyzed using inductive and content analysis.

The research results were found as follows:- 1) Although the school implemented all five components of the student support system according to the established framework, the administration still encountered problems related to a lack of systematic management and continuity. In particular, student data collection remained document-based and lacked technological integration, limiting effective student analysis and follow-up. In addition, teachers' workloads and unstructured coordination prevented the system from fully addressing individual student needs. 2) The guidelines for administering the student support system based on the Tri-Sikkha principles consisted of five main processes: individual student identification, student screening, student promotion and development, prevention and problem-solving, and student referral. The administration effectively integrated the Tri-Sikkha principles throughout the process. Panya-Sikkha (wisdom training) was applied in planning, goal setting, and the design of data collection tools. Sila-Sikkha (moral training) and Samadhi-Sikkha (mental training) were applied during implementation to ensure ethical and attentive practices. Panya-Sikkha was also applied in monitoring, comparison, and evaluation, while all three principles were integrated into the improvement of individual student support plans. 3) The evaluation of the proposed guidelines by experts indicated that the guidelines were highly appropriate, feasible, and beneficial overall. The highest mean score was appropriateness ($\bar{x} = 4.84$), followed by usefulness ($\bar{x} = 4.74$) and feasibility ($\bar{x} = 4.57$). These findings demonstrate that the proposed guidelines are systematic, practical, and applicable to educational institutions.

Keywords: Management Guidelines; Student Support System; Tri-Sikkha Principles

บทนำ

การจัดการศึกษาในศตวรรษที่ 21 มุ่งพัฒนาผู้เรียนให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งด้านความรู้ คุณธรรม จริยธรรม และทักษะชีวิต เพื่อให้สามารถดำรงชีวิตในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว ได้อย่างมีคุณภาพ อย่างไรก็ตาม สังคมไทยในปัจจุบันได้รับผลกระทบจากการเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจ สังคม เทคโนโลยี และโครงสร้างครอบครัว ส่งผลให้ผู้เรียนเผชิญปัญหาหลากหลายด้าน เช่น ปัญหา พฤติกรรมเสี่ยง ปัญหาสุขภาพจิต การขาดวินัย และการใช้สื่อเทคโนโลยีอย่างไม่เหมาะสม สถานศึกษา จึงจำเป็นต้องพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือให้นักเรียนให้สอดคล้องกับบริบทของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2542)

แม้ว่าการศึกษาไทยในช่วงที่ผ่านมา จะประสบความสำเร็จในเชิงปริมาณ แต่ยังพบข้อจำกัด ในการพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวม โดยเฉพาะด้านวินัย การควบคุมตนเอง สมาธิในการเรียนรู้ และ ความสามารถในการคิดวิเคราะห์แก้ไขปัญหา ซึ่งสะท้อนว่าการจัดการศึกษายังให้ความสำคัญกับ ผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการมากกว่าการพัฒนาคุณลักษณะภายในของผู้เรียน (สำนักงานคณะกรรมการ การศึกษาขั้นพื้นฐาน, 2561)

โรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ได้ดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามแนวทางของกระทรวงศึกษาธิการอย่างต่อเนื่อง ทั้งด้าน การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหา และการส่งต่อ อย่างไรก็ตาม ยังพบปัญหาด้านความต่อเนื่องและการบูรณาการของการดำเนินงาน ส่งผลให้ยังมีนักเรียน บางส่วนที่ต้องได้รับการดูแลช่วยเหลือด้านพฤติกรรม อารมณ์ และการเรียนรู้ (โรงเรียนบ้านวังผักแว่น, 2566)

จากการศึกษาบริบทของโรงเรียน พบว่า ยังไม่เคยมีการนำหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีล สมาธิ และปัญญา มาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดหลักในการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนอย่างเป็นระบบ ผู้วิจัยจึงสนใจศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนาแนวทางการบริหารงานดังกล่าว โดยมุ่งให้การดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครอบคลุมทั้งการส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหา ควบคู่กับการพัฒนาคุณธรรม วินัย และทักษะชีวิต เพื่อยกระดับคุณภาพผู้เรียนและการจัดการศึกษาของโรงเรียนอย่างยั่งยืน

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
2. เพื่อศึกษาแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2
3. เพื่อประเมินแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา ของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ใช้ระเบียบการวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Method Research) ซึ่งประกอบด้วย งานวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และงานวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research)

2. ระยะที่ 1 ศึกษาสภาพการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในยุคดิจิทัล

2.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สัมภาษณ์ผู้เกี่ยวข้อง จำนวน 15 คน ประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาโรงเรียนบ้านวังผักแว่น

2.2 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และนำไปตรวจสอบความสอดคล้องของร่างแบบสัมภาษณ์ โดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน ซึ่งประกอบด้วย ผู้บริหารสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูชำนาญการ หัวหน้างานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ที่มีคุณวุฒิจบปริญญาโทด้านการบริหารการศึกษาคำถามที่มามีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป สามารถนำไปใช้ได้

2.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จะเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก จำนวน 15 คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น

2.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียง และจำแนกอย่างเป็นระบบจากนั้นนำมาตีความหมายเชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่างๆ

3. ระยะที่ 2 ศึกษาแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น

3.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ สัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน ประกอบด้วย ประธานผู้บริหารสถานศึกษาเครือข่ายวิภาวดี พระภิกษุที่เป็นวุฒิการศึกษา ศึกษาในเทศกัณักจิตวิทยาประจำเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ครูแนะแนว

3.2 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือ เป็นแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เกี่ยวกับแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล จะเก็บรวบรวมข้อมูลสัมภาษณ์เชิงลึก โดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 รูป/คน โดยใช้แบบสัมภาษณ์ร่างแบบสัมภาษณ์แนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

3.4 การวิเคราะห์ข้อมูลใช้การวิเคราะห์แบบอุปนัย (Analytic induction) โดยนำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญมาเรียบเรียงและปรับแก้ตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

4. ระยะที่ 3 ประเมินแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

4.1 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ ประเมินแนวทางโดยเป็นผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน ซึ่งได้มาจากการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ประกอบด้วยผู้อำนวยการสถานศึกษา รองผู้บริหารสถานศึกษา ครูแนะแนว หัวหน้าระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน ครูบุคลากรทางการศึกษาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น

4.2 เครื่องมือและการสร้างเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ลักษณะของเครื่องมือ แบบประเมินซึ่งประเมินความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

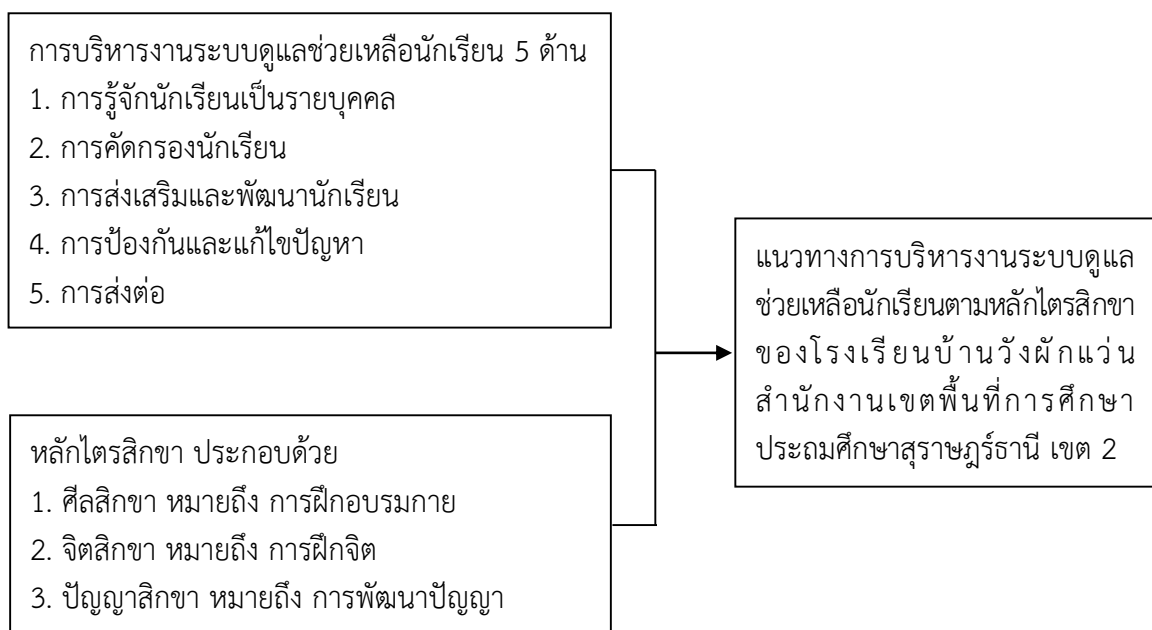

4.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล ขั้นตอนการประเมินแนวทาง ผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 15 คน โดยใช้แบบการประเมินความคิดเห็นเกี่ยวกับความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ของ แนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2

4.4 การวิเคราะห์ข้อมูล ใช้การวิเคราะห์เชิงปริมาณ (Quantitative Analysis) เป็นหลัก โดยนำแบบประเมินที่เก็บรวบรวมได้ นำมาตรวจสอบความสมบูรณ์ แจกแจงความถี่ (Frequency) และ ค่าร้อยละ(Percentage) และวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติเพื่อการวิจัยทางสังคมศาสตร์ เพื่อหาค่าทางสถิติ

กรอบแนวคิดการวิจัย

งานวิจัยนี้เป็นการวิจัยวิจัยแบบผสมผสานวิธี (Mixed Methods Research) ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบ แนวคิดการวิจัยเรื่องแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของ โรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ประกอบด้วย การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน 5 ด้าน ได้แก่ 1. การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2. การคัดกรองนักเรียน 3. การส่งเสริมและพัฒนา นักเรียน 4.การป้องกันและแก้ไขปัญหา และ 5. การส่งต่อ ทั้งนี้ ได้นำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้เป็นกรอบแนวคิดในการดำเนินงาน โดยศีลสิกขามุ่งเน้น การฝึกอบรมกายและพฤติกรรมของนักเรียน จิตสิกขามุ่งเน้นการฝึกจิตและควบคุมอารมณ์ ส่วนปัญญาสิกขา มุ่งพัฒนาการคิดวิเคราะห์และการใช้เหตุผลกรอบแนวคิดดังกล่าวช่วยให้การบริหารงานระบบดูแล ช่วยเหลือนักเรียนมีความสมดุลทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา ส่งผลให้เกิดการพัฒนา นักเรียนอย่างรอบด้านโดยมีรายละเอียดดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดในการวิจัย

สรุปผลการวิจัย

ผลการศึกษาสภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 แม้โรงเรียนจะดำเนินงานครบทั้ง 5 ขั้นตอนของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ยังมีข้อจำกัดในหลายด้าน ได้แก่ การจัดเก็บข้อมูลที่กระจัดกระจายและซ้ำซ้อน การคัดกรองที่ขาดเกณฑ์และเครื่องมือมาตรฐาน การส่งเสริมและพัฒนาที่ขาดความต่อเนื่องในการติดตามผล การป้องกันและแก้ไขปัญหาที่ได้รับผลกระทบจากภาระงานของครู และการส่งต่อที่ยังไม่เป็นระบบและขาดความต่อเนื่อง

ผลการศึกษาแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา พบว่า การบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนประกอบด้วย 5 ขั้นตอน เป็นหลักการฝึกอบรมตนเองเพื่อพัฒนามนุษย์อย่างรอบด้าน ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และปัญญา อันประกอบด้วย ศีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนได้ โดยเป็นกรอบในการบริหารและปฏิบัติงานให้เกิดความเหมาะสม เป็นระบบ และคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของนักเรียน ดังนี้ 1) ศีลสิกขา คือ กำกับพฤติกรรมของผู้บริหาร ครู และผู้เกี่ยวข้อง ให้ปฏิบัติงานอย่างมีวินัย รับผิดชอบ ยึดจรรยาบรรณ เมตตา ซื่อสัตย์ รักษาความลับ และประสานงานอย่างเหมาะสม เพื่อสร้างความไว้วางใจในการดูแลนักเรียน 2) สมาธิสิกขา คือ เสริมสร้างความตั้งใจ รอบคอบ อดทน และมั่นคงทางอารมณ์ ช่วยให้สามารถศึกษา วิเคราะห์ ติดตาม และดูแลนักเรียนได้อย่างต่อเนื่อง และเหมาะสมเป็นรายบุคคล 3) ปัญญาสิกขา คือ ใช้ในการคิดวิเคราะห์ วางแผน และตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล โดยอาศัยข้อมูลที่ถูกต้อง การบูรณาการหลักไตรสิกขาช่วยให้การบริหารงานมีความชัดเจน เป็นระบบ และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง สอดคล้องกับบริบทของสถานศึกษาและความต้องการของผู้เรียน

ผลการประเมินแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 โดยรวม มีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.84$) รองลงมา คือ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.7$) และมีความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x} = 4.57$)

อภิปรายผลการวิจัย

สภาพการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า แม้โรงเรียนจะดำเนินงานครบทั้ง 5 ขั้นตอนของระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน แต่ยังมีข้อจำกัดด้านการเก็บข้อมูล ความชัดเจนของเกณฑ์คัดกรอง ความต่อเนื่องในการติดตามผล การรายงานของครู และการประสานงานในการส่งต่อ ผลการวิจัยดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า การดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนจำเป็นต้องมีการพัฒนาระบบข้อมูล การติดตาม และการประสานงานอย่างต่อเนื่อง จึงจะทำให้การช่วยเหลือนักเรียนเกิดประสิทธิผลสูงสุดซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่อธิบายว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องเป็นกระบวนการที่มีขั้นตอนชัดเจน มีเครื่องมือการทำงานที่เป็นระบบ และอาศัยความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน ในประเด็นการจัดเก็บข้อมูลนักเรียนที่ยังมีลักษณะกระจัดกระจายและซ้ำซ้อนนั้น อาจเกิดจากการขาดระบบฐานข้อมูลกลาง การบันทึกข้อมูลของครูแต่ละฝ่ายที่ใช้

รูปแบบแตกต่างกัน รวมถึงการส่งต่อข้อมูลระหว่างผู้รับผิดชอบที่ยังไม่เป็นระบบ ส่งผลให้ข้อมูลบางส่วนไม่ครบถ้วนหรือเกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินงานสอดคล้องกับวิไลวรรณ สุทธิพงษ์ (2562) ที่เสนอว่าการบันทึกข้อมูลนักเรียนอย่างเป็นระบบและการนำข้อมูลไปใช้วางแผนช่วยเหลืออย่างต่อเนื่องเป็นเงื่อนไขสำคัญของการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนให้เกิดผลจริง ส่วนปัญหาการคัดกรองนักเรียนที่ยังขาดเกณฑ์หรือเครื่องมือมาตรฐานที่ชัดเจน

แนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น
สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า แนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหา นักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน โดยบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา เข้ากับกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบ ทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่องทั้งนี้อาจเป็นเพราะระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการที่ต้องอาศัยข้อมูลเชิงประจักษ์ การดูแลอย่างต่อเนื่อง และความร่วมมือจากหลายฝ่าย จึงจำเป็นต้องมีแนวทางการบริหารที่ชัดเจนและเหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2565) ที่กล่าวว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดูแลนักเรียนอย่างมีขั้นตอนชัดเจน โดยอาศัยครูที่ปรึกษาเป็นบุคลากรหลัก และประสานความร่วมมือกับผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อส่งเสริม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาของนักเรียนอย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ ผลการศึกษายังสะท้อนให้เห็นว่าการนำหลักไตรสิกขามาเป็นกรอบในการบริหารงาน ช่วยให้ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีมิติด้านคุณธรรมควบคู่กับประสิทธิภาพเชิงบริหาร กล่าวคือ ศีลสิกขาช่วยกำกับให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความรับผิดชอบ ความเหมาะสม และความมีวินัย สมาธิสิกขาช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องมีความมุ่งมั่น รอบคอบ และมีสติในการสังเกต ติดตาม และช่วยเหลือนักเรียน ส่วนปัญญาสิกขาช่วยให้การวิเคราะห์ข้อมูล การตัดสินใจ และการวางแผนช่วยเหลือนักเรียนเป็นไปอย่างมีเหตุผลและตรงตามสภาพจริงของผู้เรียนรายบุคคล ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดการประยุกต์ใช้หลักไตรสิกขาในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มุ่งพัฒนาผู้เรียนอย่างเป็นองค์รวม ทั้งด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา โดยพระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตฺโต) (2546) อธิบายว่า หลักไตรสิกขา ประกอบด้วย ศีล สมาธิ และปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการพัฒนามนุษย์ให้มีความสมบูรณ์ทั้งด้านความประพฤติ จิตใจ และการใช้เหตุผล สอดคล้องกับการดำเนินงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่ต้องคำนึงถึงผู้เรียนเป็นรายบุคคลในทุกมิติ ทั้งด้านพฤติกรรม อารมณ์ สังคม และการเรียนรู้ ทั้งนี้ การนำหลักไตรสิกขามาประยุกต์ใช้ในระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น ช่วยเสริมสร้างกระบวนการบริหารที่ไม่เพียงมุ่งแก้ปัญหา หรือพัฒนาผู้เรียนด้านวิชาการเท่านั้น แต่ยังส่งเสริมการพัฒนาจิตใจ คุณธรรม และการดำรงชีวิตร่วมกับผู้อื่นอย่างเหมาะสม การดำเนินงานตามหลักศีล สมาธิ และปัญญา ยังช่วยให้ครูและผู้เกี่ยวข้องสามารถวิเคราะห์ปัญหา เข้าใจผู้เรียน และตัดสินใจให้ความช่วยเหลือได้อย่างรอบคอบและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2559) ที่ระบุว่า ระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนต้องอาศัยความร่วมมือระหว่างครู ผู้ปกครอง และชุมชน เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนอย่างรอบด้าน อันจะนำไปสู่การสร้างคามมั่นคงทางจิตใจและการพัฒนาคุณภาพชีวิตของนักเรียนอย่างยั่งยืน

การประเมินแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า

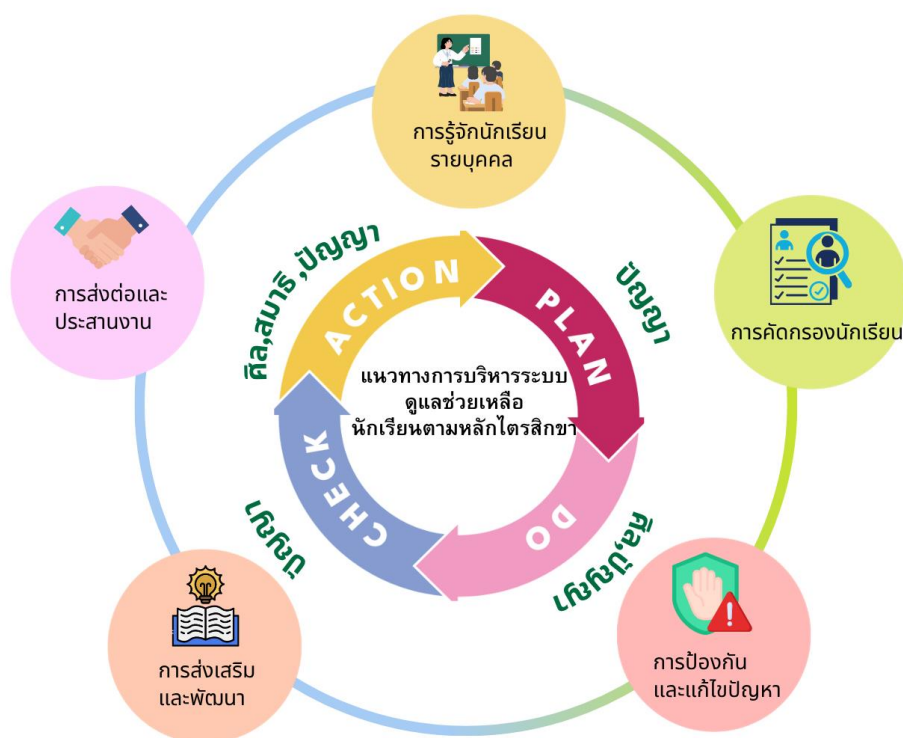

ประกอบด้วย 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล 2) การคัดกรองนักเรียน 3) การส่งเสริมและพัฒนานักเรียน 4) การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และ 5) การส่งต่อนักเรียน โดยบูรณาการหลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา เข้ากับกระบวนการดำเนินงานอย่างเป็นระบบทั้งในด้านการวางแผน การดำเนินงาน การตรวจสอบ และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง จากผลการศึกษาการประเมินแนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาของโรงเรียนบ้านวังผักแว่นสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 พบว่า โดยรวมมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมากที่สุด รองลงมา คือ ความเป็นประโยชน์อยู่ในระดับมากที่สุด และความเป็นไปได้อยู่ในระดับมากที่สุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางที่พัฒนาขึ้นมีคุณภาพ สามารถนำไปใช้ได้จริงในบริบทของสถานศึกษา ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากแนวทางดังกล่าวได้พัฒนาขึ้นโดยอาศัยหลักการของระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนที่มีขั้นตอนอย่างเป็นระบบ ครอบคลุมทั้งการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (2564) ที่ระบุว่า ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนเป็นกระบวนการดำเนินงานที่มีขั้นตอนชัดเจน และต้องอาศัยความร่วมมือจากทุกภาคส่วนเพื่อพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้าน ทั้งนี้กระบวนการดังกล่าวไม่เพียงแต่เน้นการดูแลนักเรียนในด้านวิชาการ แต่ยังครอบคลุมถึงการพัฒนากิจกรรมชีวิตและการปรับตัวในสังคมอย่างสมดุล เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านความเหมาะสม การส่งต่อและประสานความร่วมมือมีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมา คือ การติดตามและประเมินผล สะท้อนให้เห็นว่าการดำเนินงานที่มีการประสานงานและติดตามอย่างต่อเนื่อง ทำให้ระบบมีความเหมาะสมกับการนำไปใช้จริง ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดกระบวนการบริหารที่เน้นการประสานงานและการควบคุม การดำเนินงานให้เป็นไปตามเป้าหมายของและสอดคล้องกับการบริหาร ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา ที่เน้นการทำงานแบบบูรณาการโดยทุกฝ่ายมีบทบาทสำคัญในการช่วยพัฒนาศักยภาพของนักเรียนอย่างมีประสิทธิภาพด้านความเป็นประโยชน์ พบว่า การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่า การเข้าใจผู้เรียนเป็นรายบุคคลมีความสำคัญต่อการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน ทั้งนี้สอดคล้องกับแนวคิดของ วิไลวรรณ สุทธิพงษ์ (2562) ที่เน้นการให้ความสำคัญกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อการช่วยเหลือที่ตรงจุดที่เน้นการให้ความสำคัญกับการรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อการช่วยเหลือที่ตรงจุด ซึ่งช่วยให้สามารถออกแบบกลยุทธ์การดูแลและพัฒนาผู้เรียนในรูปแบบที่เหมาะสมกับความต้องการเฉพาะของแต่ละคน ทำให้การดูแลมีประสิทธิภาพและสามารถแก้ไขปัญหาของนักเรียนได้อย่างตรงจุดและรวดเร็ว ด้านความเป็นไปได้ พบว่า การติดตามและประเมินผลมีค่าเฉลี่ยสูงสุด แสดงให้เห็นว่าแนวทางดังกล่าวสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง โดยเฉพาะในส่วนของ การติดตามผลที่เป็นระบบ จากผลการศึกษาดังกล่าว สรุปได้ว่า แนวทางการบริหารระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาที่พัฒนาขึ้น มีความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความเป็นประโยชน์ในระดับมากที่สุด สามารถนำไปใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาระบบการดูแลช่วยเหลือผู้เรียนในสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ

องค์ความรู้ที่ได้

แนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา สามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เชิงระบบ โดยบูรณาการ กระบวนการดูแลช่วยเหลือผู้เรียน 5 ขั้นตอน ได้แก่ การรู้จักนักเรียนเป็นรายบุคคล การคัดกรอง การส่งเสริมและพัฒนา การป้องกันและแก้ไขปัญหานักเรียน และการส่งต่อและประสานงาน ร่วมกับวงจรการบริหาร PDCA (Plan-Do-Check-Act) ทั้งนี้ มีการเชื่อมโยงกับ

หลักไตรสิกขา ได้แก่ ศีลสิกขา สมาธิสิกขา และปัญญาสิกขา โดยใช้ปัญญาสิกขาในการวางแผนและประเมินผล ศีลสิกขาและสมาธิสิกขาในการดำเนินงาน และบูรณาการทั้งสามสิกขาในการปรับปรุงพัฒนา องค์ความรู้ดังกล่าวช่วยให้การบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนมีความเป็นระบบ ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ โดยมุ่งพัฒนานักเรียนอย่างรอบด้านตามบริบทของสถานศึกษา

ภาพที่ 2 องค์ความรู้ของการวิจัย

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ควรกำหนดนโยบายส่งเสริมการบริหารงานระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อใช้เป็นกรอบมาตรฐานและขยายผลอย่างต่อเนื่อง

1.2 โรงเรียนบ้านวังผักแว่น ควรกำหนดนโยบายพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรให้มีความรู้ด้านการใช้ข้อมูลรายบุคคล การให้คำปรึกษา และการดำเนินงานตามหลักไตรสิกขาอย่างเป็นระบบ

1.3 โรงเรียนบ้านวังผักแว่น ควรกำหนดนโยบายสนับสนุนระบบสารสนเทศและการติดตามประเมินผล เพื่อให้การวิเคราะห์ข้อมูลและการช่วยเหลือนักเรียนมีความแม่นยำ ทันสมัย และต่อเนื่อง

2. ข้อเสนอแนะในการนำผลวิจัยไปใช้

2.1 โรงเรียนบ้านวังผักแว่น สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุราษฎร์ธานี เขต 2 ควรนำผลการวิจัยไปเป็นแนวทางในการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาไปใช้ภายในสถานศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม

2.2 สถานศึกษาที่นำแนวทางการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาไปใช้ ควรมีการติดตามและประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทราบผลการพัฒนาและสามารถปรับปรุงแนวทางให้เหมาะสมกับบริบทของสถานศึกษา

3. ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

3.1 ควรมีการศึกษาเรื่องปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาในสถานศึกษา

3.2 ควรศึกษาเรื่องรูปแบบการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขาที่ส่งผลต่อคุณภาพผู้เรียนในด้านพฤติกรรม จิตใจ และสติปัญญา

3.3 ควรศึกษาเรื่องการพัฒนาารูปแบบหรือนวัตกรรมการบริหารงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนตามหลักไตรสิกขา เพื่อยกระดับประสิทธิภาพการดำเนินงานในสถานศึกษา

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2542). พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542. กรุงเทพฯ: ศุภสภา.
- พระธรรมปิฎก (ป.อ. ปยุตโต). (2546). พุทธธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพฯ: มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- โรงเรียนบ้านวังผักแว่น. (2566). รายงานการปฏิบัติงานประจำปีการศึกษา 2566. สุราษฎร์ธานี: โรงเรียนบ้านวังผักแว่น. (อัดสำเนา).
- วิไลวรรณ สุทธิพงษ์. (2562). แนวทางการพัฒนาระบบดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์ราชชมงคล.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2559). การศึกษาสภาพการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2561). แนวทางการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนในสถานศึกษา. กรุงเทพฯ: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2564). คู่มือการดำเนินงานระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน. กรุงเทพฯ: กระทรวงศึกษาธิการ.
- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (2565). คู่มือการใช้ระบบสารสนเทศการดูแลช่วยเหลือนักเรียน (OBEC CARE). กรุงเทพฯ: สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.

